СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 133. Джерзі Сити, Н. Дж., четвер, 12-го червня 1941. No. 133. Jersey City, N. J., Thursday, June 12, 1941 VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ВИЧІКУЄ З ОСУДОМ СПРАВИ ЗАТОПЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО КОРАБЛЯ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт заявив, що американська суспільність не повинна горячитись, коли йде про справу затопленого недавно американського торговельного корабля „Робіна Мура", на полудневім Атлянтику, по боці західної півкулі. Це затоплення мала доверишти німецька субмарина, дня 21. травня ц. р. З корабля врятувалось кільканацять моряків. які блукали два тижні по морі, заки їх не підняв один бразилійський корабель. Врятовані говорять, що їх затопила німецька субмарина. Колиб це було правдою, то виходилоб, що держави „осі" самі провокують Америку до війни. Та покищо американський уряд збирає факти і хоче докладно про все переконатись.

ПОРТУҐАЛІЯ ПРОТЕСТУЄ.

ВАШИНГТОН. — Щойно тепер департамент стейту подав до відома, що на його руки, після недавної промови Рузвелта, вплинув протест від Портуґалії, яка протестує проти деяких висказів президента, що згадують про захоплення островів Кеп Верд і Азорів. Ті острови належать до Портуґалії. Секретар стейту Кордел Гол відразу відповів, що Америка не має найменших замірів ці острови захоплювати. Замітне це, що про цей протест не знав президент і щойно тепер про нього довідався.

ПРОЦЕС ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ АҐЕНТІВ.

ВАШИНГТОН.—Вже другий день ведеться процес проти трьох большевицьких аґентів, які провадили в Америці большевицьку пропаґанду, замаскувавшись під советське книжкове підприємство „Букніґу". Тими аґентами є: Моріс Лискін, Рафаел Рош і Норман Вайнберґ. На основі закону, вони мали зголоситись до уряду, як аґенти чужої держави. Але вони цього не зробили. Тепер їм доказують, що вони є офіційними представниками большевицького уряду і його пропаґанди.

ІКЕС ТАВРУЄ КЮДАГО.

ВАШИНГТОН. — Секретар внутрішних справ, Гаролд Ікес, опублікував статтю, в якій гострими словами таврує бувшого амбасадора Джана Кюдаго за те, що він мав інтервю з Гітлером і опісля опублікував все те, чого бажав собі Гітлер. Ікес назвав Кюдаго „голосником Гітлера". Ікес далі говорив, що Гітлер це дуже хитрий і підступний чоловік і він користає з наівности таких людей, як Кюдаги і Линдберґ.

БРАК ПРОДУКТІВ В ЕВРОПІ.

ВАШИНГТОН. — Інституція Брукінґса, яка має за завдання в науковий спосіб прослідкувати ріжні суспільно-політичні питання, тепер опублікувала вислід своїх дослідів відносно економічної самовистарчальности Европи. Вона заявила, що Европа під пануванням Гітлера, коли буде далі бльокована Британією і її союзниками, не може сама прокормитися і не може витворити в себе на стільки сирівців, щоб ними вповні засобити свій промисл. Европейський промисл, говориться в звіті, мусить ступнево заникати. Під оглядом харчів европейці будуть відчувати чимраз більші браки. Цим бракам не запобіжать навіть Совети.

ВИРІБ ЛІТАКІВ.

БОФАЛО. — Летунська фабрика Куртіс-Врайт виробляє тепер велику скількість таких воєнних літаків, що подібні до знаменитих англійських Гарікейнс і Спитфаєрс. Ці літаки мають бути навіть кращі від німецьких і при помочи них, як заявив недавно амбасадор Вайнент, англійці опанували повітрям над Англією і над прибережними портами по німецькім боці. Тих літаків згадана фабрика нин виробляє вже у великій скількости. Незадовго вона буде виробляти по 60 денно. Тисячу з тих літаків вона вже вислала до Англії. Найважнішою причиною, говорять летунські інжініри, чому дотепер фабрики літаків не впровадили виробу літаків на масову продукцію, є це, що щомісяця вони впроваджують якісь уліпшення в скорости, в опанцеруванні і в самій зброї. Фактично тепер ведуться перегони не так що до числа літаків, як що до їх якости.

ЗАСУДИЛИ ВБИВНИКА ШУЛЦА.

НЮАРК. — Суд засудив на досмертну тюрму ґенґстера Чарлса Воркмана, який вбив відомого короля нюарських ґенґстерів з прогибіційних часів Артура Флеґеґраймера, що в ґенґстерських колах мав назвище „Доч Шулц". Довгий час поліція не могла впасти на слід цього вбивника, аж тепер знайшов його бруклинський прокуратор О'Двайер, який викрив півтора року тому „мордерчий синдикат", що за оплатою малої суми грома зглядкував зо світу ріжних людей.

РІШЕННЯ В СПРАВІ АЛЮМІНІЄВОГО СТРАЙКУ

Страйк в алюмінієвім промислі, в „Алумінум Компані оф Америка" в Клівленді, О., і в „Бон Алумінум Компані", в Дітройті, Міш., прибрав дещо лагідніші форми, коли провідники страйку в обох заведеннях згодились віддати свої суперечки з фабриками під вирішення державного розємного суду. Але про цю угоду вони мусіли повідомити членство юнії, яке з черги мало це одобрити на своїх масових зборах. Колиж прийшло до масових зборів серед страйкарів в Клівленді, до слова прийшли ріжні галабурдники, які не згодились на услівя своїх власних провідників. Розємний державний суд відразу зарядив, щоб робітники вертали назад до праці і чекали його вирішення. Проте страйкуючі робітники ще не вернули до праці. Обі названі компанії виробляють дуже важні частини для літаків. Промисловці говорять, що коли страйк у двох названих компаніях далі буде тривати, то він цілковито спинить виріб воєнних літаків в Америці.

СТРАЙКАРІ В КАЛІФОРНІЙСЬКІЙ ФАБРИЦІ „ЗГОДИЛИСЬ" ВЕРТАТИ ДО РОБОТИ

З Каліфорнії, з фронтового страйку, приходять відрадні новини. 80% зі страйкуючих в летунській фабриці в Інґелвуд, Ка., робітників вернули назад до праці з хвилею, як фабрику перебрало військо. Робітники радо вертали до праці, даючи тим доказ, що до страйку їх змусила крикливa меншість, в якій головну ролю відграють комуністи. З денної шихти, що виносить сім тисяч робітників, вже вернуло пять тисяч. З нічних шихтів вернули майже всі робітники. Серед страйкарів залишилось лиш біля дві тисячі, на всіх 12,000 робітників. Ті рештки відбули свій „масовий мітінґ", на який явилось півтора тисячі. На тім „масовім" мітінґу ухвалено назад вертати до праці і в той спосіб закінчити страйк. Бесідники пробували укладати умови закінчення страйку, але решта приявних, розуміючи положення, не хотіли цього брати поважно. Тому над умовинами навіть не голосували. Колиж деякі з них звернулись до підполковника Бериннова, що командує військом, аби він погодився на їх услівя, Бериннов відповів, що не приймає жадних умовин від нікого. Хто хоче працювати в фабриці, хай вертає до праці і на тім кінець.

В урядових колах говорять, що коли обставини в фабриці прийдуть знов до нормального, то військо передасть фабрику назад під приватний заряд.

ОБМЕЖЕННЯ ВИДАТКІВ В „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ"

В конґресі почалась дебата над тим, щоб обмежити видатки на 1942 рік на „Доблю Пі Ей" з 1,350 міліонів долярів на 850 міліонів долярів. Цю обтинку пропонував сам президент, мотивуючи це тим, що в наступнім році промисл буде працювати повною парою і буде мало безробітних. В конґресі у звязку з тим вирнула гаряча дебата. Деякі конґресмени говорять, що промисл лиш в деяких галузях оживиться. В інших заникне з огляду на брак певних матеріялів, що підуть до воєнного промислу.

В СИРІЇ ЩЕ НЕ ПРИЙШЛО ДО ВЛАСТИВОЇ БОРОТЬБИ

Американські кореспонденти доносять з Каїро про дальші успіхи британців і „вільних французів" у Сирії. Признають, що наступаючі війська стрічають деякий спротив з боку французьких вояків і кольоніяльних військ, що їх держить Франція в Сирії. Та це тільки сутички, а не властиві бої. Справжнього опору готові зазнати британці під Дамаском і Бейрутом, де мають бути зґромаджені більші французькі сили. Британські звідомлення теж подають, що араби назагал держать з британцями, що є дуже важне. Та якби не було ніхто не сумнівається, що Сирія скоро буде під владою британців і „вільних французів".

НІМЕЧЧИНА І ІТАЛІЯ НЕ ЗАЦІКАВЛЕНІ СИРІЄЮ

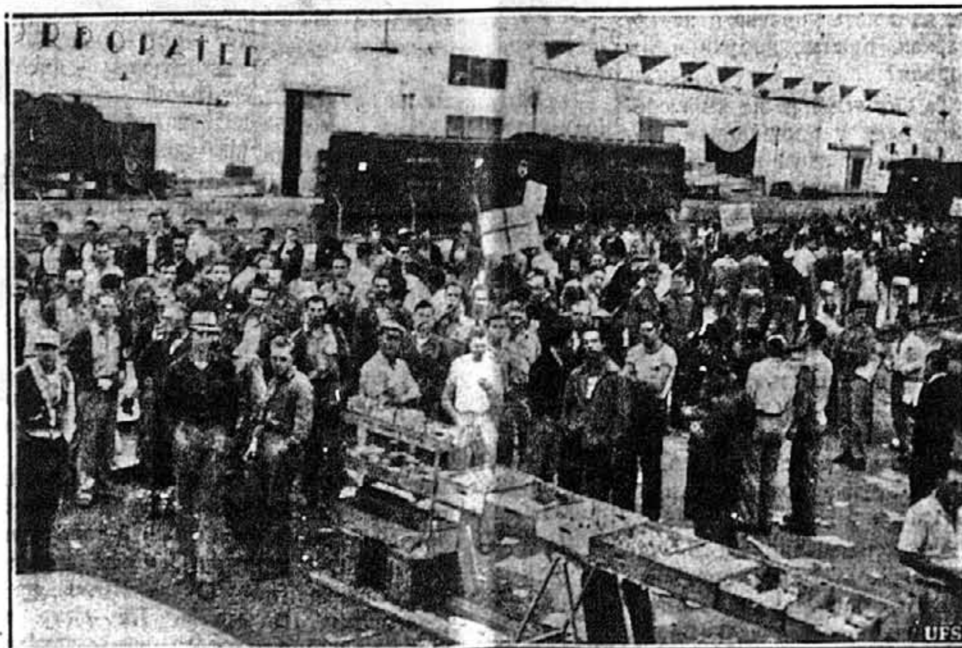
Так виглядає, що Гітлер і Мусоліні залишили Сирію власній судьбі, а властиво віддали ту судьбу в руки маршала Петена і французького високого комісара в Сирії, ґен. Денца. Урядові кола в Берліні й Римі збувають події в Сирії мовчанкою, що виглядає загадочним.

ЧИ, ЩОБ ЗАМИЛИТИ ОЧІ?

В Берліні дозволено знову на танці в публичних місцях. Та не знати, як собі це толкувати. Одні кажуть, що це означає нову павзу в воєнних подіях, а інші твердять, що це може заряджено для замилення очей, щоб закрити ще й таким способом якесь нове німецьке воєнне потягнення.

ЖЕРТВИ БОМБАРДОВАННЯ АЛЕКСАНДРІЇ

Єгипет запротестував перед італійським урядом у справі бомбардовання Александрії й інших „отвертих міст". Єгипетський премієр оголосив, що жертвами двох останніх наці́стівських налетів впало велике число цивільних осіб. Є 557 осіб убитих і 123 ранених.

ГОЛОСНИЙ СТРАЙК. — Під фабрикою підприємства „Норт Америкен Авієйшен" у Інґелвуді, в стейті Каліфорнія, котрої робітники вийшли на страйк, не дивлячися на заклики уряду. Через страйк не працювало 11,300 робітників і задержалася робота в контрактах на суму 200 міліонів долярів для американської й англійської армій.

НІМЦІ МАЛИ ПОСТАВИТИ СОВЄТАМ НОВІ ВАЖКІ ПОЛІТИЧНІ ВИМОГИ

СТОКГОЛЬМ. — Кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс" передає телефоном зо Швеції, що він старався розгадати, що є властиво з тими всіми голосками про якісь серіозні тертя між націстами і большевиками. Отже дипльоматичні й інші добре поінформовані кола є певні, що Німеччина таки готує велику „військову демонстрацію", звернену проти Советів, але покищо тільки на те, щоб їх змусити приняти нові німецькі домагання, які мають бути далеко сягаючі й політичної натури. І то такі, що їх Советам майже неможливо приняти, хоч вони досі приймали майже все, чого Німеччина домагалась і це виповнювали. Так виглядає, що якщо не наступить якась несподівана зміна, то тяжко навіть припускати, щоб могло прийти до компромісу між Берліном і Москвою. Тому дехто надіється, що вже в скорому часі таки прийде до війни між СССР і Німеччиною. Навіть кажуть, що Німеччина вже готова розпочати таку війну найближчого понеділка, та що має нагромаджені вже значні сили в Норвеґії та далі збільшає свої сили в Фінляндії саме для тої цілі, себто для нападу на СССР. Отже так малоб бути, що якщо наступного понеділка Сталін не прийме те, що йому диктує Гітлер, то ще Гітлер дасть йому 10 днів, а може й два тижні, до надуми. А потім може наступити війна.

Чому Гітлер натискає?

Та найцікавіше в тому те, що навіть самі „добре поінформовані", що знають чи там передбачують оті всі події, не можуть вияснити, чому це все діється, про що властиво тут іде, бож Совети під економічним оглядом дають Німеччині все, що тільки можуть дати. Тому приходять до переконання, що тут мусить розходитись про якісь радикальні політичні домагання, на які Советам не випадає ніяк згодитись. Ще замітне й те, що коли кореспондент зачав телефоном цю важну справу вияснювати, то хтось ту розмову перервав.

ЧОРЧІЛ ВИПРАВДУЄ ВОЄННІ ПОДІЇ.

ЛОНДОН. — Вправді в палаті послів не було зорганізованого наступу, зверненого проти уряду премієра Чорчіла за події на боєвих фронтах, але критика була гостра, як і гострі були слова відповіди премієра. Особливо гостро відповідав Чорчіл бувшому воєнному міністрови Гор-Белішi, що казав, що коли нема відповідної підготовки і відповідних засобів до боротьби чи оборони, то не треба боротись, а радше відступити. Як можна надіятись, вся критика оберталась головно біля подій на Креті. Чорчіл заявив, що уряд добре знав, що жде британців в Греції чи на Креті. Але годі було віддавати землі без бою, бо кудиб тоді зайшлося, колиб так зачати віддавати ворогови без бою одну землю за другою. Це правда, що на Креті поразка, казав Чорчіл. Але поразка тільки на одному малому відтинку. І то така, що дала спромогу зорганізувати наступ на Іран і Сирію, що є куди важніше від подій на Креті. Далі Чорчіл признав, що британці втратили на Креті до 15,000 війська, а 17,000 виевакували. Але німецькі втрати, казав він, є майже такі самі. Завзята і вперта боротьба, казав Чорчіл далі, навіть супроти переважаючого ворога й в надзвичайно скрутних обставинах є конечна для осягнення остаточної перемоги. А тут іде про перемогу, а не про льокальні невдачі. Ще далі Чорчіл признав, що на Креті бракувало протилетунських гармат, але їх взагалі Англії бракує. То чи тому, що їх бракує, казав Чорчіл, Англія має заперестати боротись? Вкінці вказав Чорчіл ще й на транспортові труднощі, які Англія мусіла побороювати. А Німеччина казав Чорчіл, находиться під тим оглядом в куди кращих обставинах.

СКИДАЮТЬ ВИНУ НА АМЕРИКУ.

БЕРЛІН. — Брукс Пітерс пише, що націстівська преса скидає вину за воєнні події в Сирії на президента Рузвелта і Злучені Держави, що ніби „заохочували" Англію до цього кроку.

МУСОЛІНІ ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА.

РИМ. — Мусоліні заявив, що Злучені Держави вже є у війні. Але їхня участь, на його думку, не змінить висліду війни, себто британської прогри. Герберт Метюз, американський кореспондент, пише, що Мусоліні говорив про президента Рузвелта з такими насмішками і таким сарказмом, що цього не можна передати друком в Америці.

Що Італія дістане?

Замітне в тій промові було те, що Італія займе тепер велику частину Греції з Атенами, та що Чорногора стане „самостійною", але „під італійськими впливами", а Альбанія буде побільшена землями Югославії, між іншим Косовим полем.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВОЄННІ ЗАРІБКИ

У вівторок Мусоліні виголосив крикливу промову, що облетіла світ головно через визов, який Мусоліні кинув на адресу Злучених Держав: Ні крикливість промови ні визови не відвернули уваги світу від того, що Мусоліні повинен був сказати в своїй промові, а не сказав.

У минулий вівторок минув рік з часу, як італійський диктатор проголосив, що він виповів війну Великій Британії і Франції. Прийшла ця заява як несподіванка; приступлення бідної, промислово слабо розвиненої країни до модерної війни, до того ще країни з довгими морськими берегами проти морської потуги, якою є Англія, вважали загально малощо не божевіллям. Та були це часи страшних поразок для аліянтів, часи, коли Голяндія й Бельгія були залиті німецькими військами, коли французькі війська відступали, а Англія не могла дати своїм союзникам ефективної помочі. Мусолінієві певно здавалося, що незадовго наступить повний розвал Франції й Англії, що Німеччина буде диктувати мира та що Італії крайна пора приступати до війни, щоб взяти участь у розділі добичі.

Рік, що минув від того памятного 10. червня 1940. року, показав, як важко перечислився Мусоліні, як грубо обманув Мусолінія його союзник, Гітлер. Франція, що правда, скоро піддалася Гітлерові, але Англія повела війну далі й ця війна немовби громом ударила в Італію. Один рік війни розкрив цілу безсилість, непідготованість, внутрішній розклад мусолінівської Італії. Італія втратила за цей рік не лиш то, що вона добула за фашизму, але й те, що вона передтим добула за ліберальної монархії. Пропав не лише підбій Етіопії, котрий був звеличаний по всему світі як доказ живучости ідеї фашизму. Втрачено навіть кольонії Еритрею й Сомалілянд, котрі фашістівська Італія вже дістала в спадку від попереднього режиму. Сотки тисяч італійських жовнірів попало в полон і на скандал проявляли радість з того приводу. Італійська воєнна фльота втратила найкращі свої кораблі.

Ще страшнішими наслідками треба признати ті наслідки, котрих не видно, а котрі все таки неменше існують. Між цими в першу чергу треба зачислити повне опанування італійського уряду представниками зненавидженої в Італії Німеччини. Щоправда, Німеччина нібито старалася злагодити болючість свого трактування Італії відступленням Дальмації, посадженням на престіл новоствореної Хорватії італійського принца, але все це не може закрити факту, що Італія дістає лише те, що Німеччині захочеться їй кинути під стіл. Престіж Італії упав нині так низько, що Гітлер нині ставить вище начальника переможеної Франції.

Ось чому промова Мусолінія в річницю приступлення Італії до війни така галаслива. Ось чому вона повна визову. Своєю деклямаційністю диктатор пробує відвести увагу від нужди й розкладу в краю, а визовом на адресу Америки відвернути увагу від повного військового розгрому Італії.

Серби і Хорвати

(Надіслане з Праги).

Саме тоді, як німецькі війська почали займати Югославію (6. березня 1941 року), прочитав я книжку німецького автора: Ерих Раймерс, „Нова Югославія". Книжку видано в Ляйпціґу ще 1933 року. Як і вся майже німецька політична література про Югославію, теж і ця книжка була написана „з великим заінтересованням до південних словян". Внутрішні тертя між сербами й хорватами Раймерс уважав за такі, що їх можна цілком усунути з поверхні політичного життя; він порівнює їх з міжплеменними спорами та релігійними суперечками, що були колись між прусаками й баварцями, які тепер відійшли в історію. Проте Раймерс звернув увагу на **основне** значіння відносин між сербами й хорватами для будучности Югославії. Свою книгу він кінчить такими словами:

„Нехай удасться Югославії привести незабаром до щасливого полагодження також ще нерозвязані внутрішні напруження між її племенами, зростися в націю, бо тільки тут, у **внутрішній суцільности народу**, є підстава для його будучности."

Та одне книжка й її поради, а друге: дійсність. Як знаємо, події повели історію, принаймні наразі, в інший бік. Наслідком поразки Югославії в війні з Німеччиною дійшло до проголошення хорватської держави, а на чолі з Антем Павеличем, що то як „вождь хорватських націоналістів", перебував перед тим за кордоном, головно в Італії.

Історія злуки і розлуки сербів з хорватами заслуговує нашої пильної уваги. Югославія була неначе великою лябораторією, в якій роблено спробу (експеримент) — утворити з ріжних племен одну націю. Як це робилося і чим кінчилося, побачимо в дальшому.

Відома річ, що за першої світової війни серби й хорвати стояли не на одній боці фронту. Серби хотіли зруйнувати Австро-Угорщину, але хорвати, а з ними словінці, боялися, що спадщину по Австро-Угорщині готова дістати Італія, а під італійську владу ні хорвати ні словенці не хотіли йти. Через те хорватські вояки на італійському фронті завзято билися і останні покинули окопи в осени 1918 року.

Цей „габзбурський патріотизм" хорватів був для італійців політичним „козирем" у дипльоматичній грі. Італійці хотіли трактувати хорватів як союзників Німеччини та Австро-Угорщини, і вимагали для них кари, себто прилучення до Італії. Та в цім небезпечнім положенні хорвати могли покликатися на участь деяких хорватських політиків в заграничній акції сербів. А ці хорвати хотіли разом із сербами і словінцями — утворити одну державу - королівство сербів, хорватів і словінців. Мрія тих хорватів, що думали про утворення незалежної хорватської держави в кінці 1918 року, не здійснилася. Італійці, яким Англія і Франція договором з 26. квітня 1915 р. приобіцяла Триест, Істрію і Далматію, післали своє військо проти хорватів і словінців, захопили Триест і Фіюме (Река) і вже наближалися до словінської столиці Любляни. В цій трагічній хвилині хорватська національна рада в Загребі післала делегацію в Білгород до князя - регента Олександра і просила його, щоб став королем сербів, хорватів і словінців. Не без вагання прийняв цю пропозицію хорватів регент Олександер і тодішній голова сербського уряду Пашич. Одначе з великим зусиллям й перешкодами пощастило Пашичеві досягнути від великодержав визнання злуки сербів з хорватами й словінцями. Лишалися пограничні суперечки з Італією, але в основі, здавалося, нова держава стояла твердо.

Незабаром виявилися суперечности між поодинокими провінціями нового королівства. Довгі століття жили серби, хорвати і словінці окремо. Хорвати й словінці віри римо-католицької, серби в більшости православні, але в Босні серби належать до віри мусульманської. Хорвати й словінці пишуть латинкою, а серби — азбукою.

Але ці релігійні і правописні ріжниці в наш бік не можуть народу розділити. Головне, що побачили серби й хорвати, була культурна й політична ріжниця між ними. Хорвати звикли за Австро-Угорщини до автономії, але Білгород додержувався строго централізму. Хорвати стояли культурою вище від сербів, але бачили, що всюди на перше місце в державі і в самій Хорватії приходять серби. В теорії хотілося зробити одну націю, а на практиці роблено всюди ріжницю між сербом і хорватом. Так неначе люди одної мови й раси не пізнали одні одних і дивилися на себе, як на чужих.

Між хорватською селянською партією, що мала дуже талановитого провідника Степана Радича, та між сербською радикальною партією, що була при владі, все йшла вперта боротьба. Пашич то велів заарештувати Радича, то давав йому міністерське місце в свойому уряді. 1928 року в білгородському парляменті дійшло до кривавого діла: сербський посол Ракич застрілив хорватського посла Павла Радича і смертельно ранив провідника хорватів Степана Радича. Уже тоді були познаки, що це зле діло принесе свої ще гірші наслідки. Частина хорватських діячів виїхала за кордон Югославії і піднесла протест перед світом против сербського уряду. Серед хорватських емігрантів опинилися навіть деякі з тих, що ще перед світовою війною мріяли про злуку хорватів із сербами...

1929 року король Олександер скасував конституцію „королівства сербів, хорватів і словінців" і перетворив державу на Югославію. Югославію розділено на нові провінції („банати"). Король заборонив будьякі товариства й організації на основі краєвій або релігійній. Це було намірене проти хорватських, словінських і боснійських краєвих стремлінь.

Ось так на прикладі сербів і хорватів бачимо, що не завжди одна мова творить одну націю. Наприклад, ірляндці і англійці та американці, хоч говорять одною мовою, але почувають себе ріжними націями. Олександрова спроба адміністративними утисками привести до злиття сербів і хорватів не вдалася. Між хорватами зросла сильна опозиція. Частина кинулась до тероризму. Уже в початку 1934 року в Загребі готувала замах на короля хорватська тайна організація „Усташа", під проводом Павелича. В жовтні 1934 р. короля Олександра вбито у Франції, в Марсей, разом з французьким міністром Барту. Вбивником був македонець.

Наступник Олександра, князь - регент Павло, брат убитого короля, хотів довести хорватів і сербів до примирення. Він добився помилування хорватського провідника, Радичевого наступника, Мачека, якого засуджено 1930 р. за „державну зраду". Але гострий противохорватський напрям політики голови югославського уряду Стоядиновича від 1935 р. не дав заспокоїтись політичним пристрастям.

Стоядинович втратив багато голсів у таборах до югославського парляменту в грудні 1938 р. За хорватським провідником пішло багато боснійських сербів, і тому з його партією голосувало більше 40 відсотків усіх виборців. Стоядинович тоді скасував ці вибори, але хорватські посли зібралися в січні 1939 р. в Загребі у домі Мачека і видали проклямацію, в якій вимагали самоозначення для хорватів. В цій проклямації хорватські посли звертались не лише до регентської ради в Білгороді, але також і до **европейських великодержав**, яким хотіли звернути увагу на сербські утиски в Хорватії. У відозві між іншим написано: „Уже перед світовою війною було хорватське державне право, яке дозволяло хорватам бути панами у власній країні".

Реґент Павло дав димісію Стоядиновичеви і покликав до влади Цветковича і хорватів. Хорватам зроблено значні уступки. Та уряд Югославії з участю хорватів тривав недовго. В березні — квітні 1941 р. настала кріза в Югославії і врешті прийшла державна катастрофа, а Хорватія пішла своїм окремим шляхом. Так дивно склалося, що на чолі Хорватії став д-р Анте Павелич, що є з тої родини, що й лікар д-р Анте Павелич (помер 1937 р.), провідник хорватського руху за Австро-Угорщини та стояв на чолі хорватської делеґації, що запропонувала Олександрові в Білгороді прилучити Хорватію до Сербії.

А. Д.

ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ Й ЇЇ НЕДОМАГАННЯ

Є такі недомагання приватної власности, як захланність людей, використовування слабших, деструктивна конкуренція і т. п., які, до певної міри можнаб усунути шляхом виховання чи відповідного законодавства. Залишиться тих недомагань, залишаться одначе, навіть у найкультурнішій суспільности. З тим треба погодитись. Проте ті залишки не будуть компромітувати приватної власности аж до тої міри, щоб заперечували її в самій основі.

Але приватна власність має таку одну лиху прикмету, яка нераз її саму доводить до власного заперечення: Приватна власність дозволяє людям накопичувати майно в одних руках. Коли той процес відбувається довше, накопичування прибирає такі форми, що одні особи набувають велитенське майно, а інші не мають нічого. Ось тим сама приватна власність доводить себе до власного заперечення.

Таке самозаперечення приватної власности наступає головно тоді, коли дані особи збагачуються не новими матеріяльними витворами і цінностями, тільки тими, що вже існують.

Коли якийсь винахідник, чи промисловець, придумає якийсь новий продукт, розбудує нову фабрику і доробиться величезного майна, то він, зрозуміло, збагатився не коштом вже існуючого майна, тільки коштом нових витворених дібр. Але, коли він при помочі зручного фінансово-торговельного маневрування набув на свою власність інші фабрики, то він збагатився не витвором нових земних дібр, тільки старими, вже існуючими добрами.

Та буває ще така ситуація: якийсь винахідник, чи промисловець, придумає якийсь новий продукт і при помочі нього творить нові матеріяльні добра, та збагачує націю і себе особисто. Але, цей новий продукт привів до занепаду якийсь старий, вже існуючий продукт і підкопав витворюючі його промислові підприємства. Тоді цей новий продукт не конче збагатив націю на повну ціну своєї вартости, тільки настільки, наскільки він створив більшу вартість від вартости старого продукту і його підприємств.

Автомобільний промисл впровадив колись цілком новий продукт. Він дуже збагатив націю. Але він привів до упадку сотки фабрик, які виробляли звичайні вози, знищив десятки тисяч стельмахів і ковалів і т. п. Зате винахід радія не знищив ніяких інших фабрик, хіба, що підкопав дещо грамофоновий промисл. Зате добре підірвав музично-співацьку професію. Винахід кіна підорвав сценічну драматичну штуку. Винахід літаків, після всякої правдоподібности, підірве автомобільний промисл. Зрозуміло, що автомобільний промисл буде старатись приноровитись до нових обставин й зачне виробляти літаки. Та всетаки багато нинішних автомобільних фабрик зчасом пропаде, бо нові модерні фабрики літаків задушать їх своєю конкуренцією.

Підчас тих суспільно-економічних перемін власність переходить з рук до рук і цілий час має ту тенденцію, що скупчується чимраз більше в одних руках. Коли ж ми додамо до цього природний гін приватної власности рости і побільшатись, то прийдемо до висновку, що приватна власність за найстрашнішого свого ворога має одну свою власну прикмету — накопичувати надто багато в одних руках і в той спосіб позбавляти інших нагоди бути власником.

Цю погану прикмету ріжні суспільні реформатори старались ріжно розвязувати. Колись серед жидів в дохристіянській добі, як твердить Конрад Ноел в своїй книзі „Життя Ісуса Христа", був звичай, щоб кількадесять літ звичайно що 50 літ, переділяти придбане приватне добро. Найважнішим майном тоді була земля. І коли за 50 літ наросли якісь багатії, в руках яких знаходились великі обшари, а інші люди перестали зовсім бути власниками, то влада перегруповувала цю приватну власність в той спосіб, що забирала багатим, а наділяла землю тим, що нічого не мали.

Нині складніші часи. В нинішних часах наріст цеї приватної власности дехто думає спиняти тим, що коли власник вмирає, держава велику частину цього майна забирає для себе. Але цей спосіб має знов ту лиху сторону, що держава стає чим раз більшим власником, обскубуючи чимраз біль-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ГОРИШІВСЬКИЙ.

СПІЛЬНИМИ СИЛАМИ

(ПЛЯН МАЙСТРА ДМИТРА)

Історична картина з життя львівського братства в XVII. в.

(4)

Програна справа.

Примостилися всі по лавах, на стільцях, докінчували розмову. Поволі всі попритихали.

Посли глянули один на одного, Бабич кивнув Стрілецькому головою, той відкашельнув і почав оповідати. Не був він дуже пророчистий, розказував усе за порядком, докладно з усіма подробицями. Коли було нагадав собі, що, чого не сказав відразу, завертав і говорив наново.

Зі Львова їхали на Ярослав, щоб полагодити там деякі справи. Ярмарок удався, зїхалася велика сила купців — цілий ринок був заставлений наметами. Добре платили за віск, сушену рибу, виправлену скіру, зате дуже впали на ціні воли. Шольц і Боїм[7]) аж волосся собі рвали, бо інакше розраховували, а дешево мусіли пустити кількасот штук. Були чеські й німецькі купці. Добрий був вибір залізного знаряддя, дуже гарний посуд. Полотна понавозили досхочу, сукно дещо подешевіло.

І Стрілецький, сам купець, залюбки подавав ціни ріжних родів тканин. Браття слухали цікаво, — у Львові майже кожний міщанин пускався на торговлю то цим, то тим, — важно було знати, як укладаються ціни. Але Лангиш нетерплячився: він хотів знати важніші речі, що посли привезли у братських справах з Варшави. А тут іще котрийсь брат питається:

— А мухаїри[8]) тонкі по чому?

Лангиш аж скочив:

— Що нам із того, які ціни, як не дають торгувати на ярмарках. Кажіть, добули що з короля?

Та Стрілецький не вмів собі дати ради з оповіданням. Поволеньки тягнув за собою слухачів по довгій дорозі; здавалося, що справді їдуть горбами й ярами, пісками й болотами, стають перед заїздами, ночують по містечках, балакають із переїжжими, слухають людських нарікань — і ані руш не можуть доїхати до тієї Варшави. Слухали браття, дехто вже почав позіхати. Ставало все темніше, столовий брат Корунка позасвічував уже свічки у свічнику.

Але Стрілецький якось закашлявся, втомився оповіданням і повернувся до Бабича, щоб він оповідав далі. Бабич відразу завернув на просту дорогу.

— У Варшаві ми, як звичайно, пішли спершу до нашого давнього адвоката, пана Рурського. Постарівся, вилисів, голова як коліно, але все такий самий, рухливий, як був колись.

— І такий ласий на гроші, як колись! — докинув Прокопович.

— Охоти йому не бракує, — посміхнувся Бабич, — але інакше вийшло. Розказали ми йому все, оглянув він наші привілеї, подумав, почіхався поза вухо тай каже: „Нічого з цеї справи не буде!" Нас немов морозом перейшло. Як так? Грошей дамо, кілько буде треба! „Гроші не поможуть; не у грошах справа!" — А щож таке, не добрі наші привілеї, не правдиві? — „Привілеї добрі, правдиві, але часи настали такі, що ніякий привілей не поможе!" Щож таке? В чому справа? Питаємо, просимо. Відмовляється, не хоче говорити. Нарешті якось та вмовили, сказав правду. Ціла річ у тому, що король його милість[9]) на Русь неохочим оком дивиться, і на козаків, що бунтуються на Запорожжі, й на нас, міщан, що своєї віри боронимо. А все через езуїтів. Обсіли вони його милість короля й навчають, як наших нищити. Не так воно тепер, як за небіжчика короля Степана було, що свою волю мав. Ніякі привілеї значіння тепер не мають. Тепер має вагу тільки те, що королеві дорадники підшіптують. „Ніхто" — казав Рурський — „не порадитьташій справі, хибаб ви у езуїтів протекцію найшли!"

— У езуїтів протекцію! — крикнув Лангиш.

— Посумніли ми, щож робити? Радимося ще з адвокатом. Указав нам, куди й до кого йти, але надії не робив. Та ми завзялися — грошей мовляв не пожалкуємо, а таки свого дійдемо. Пішли до трибуналу, де наша справа від трьох років лежить. Ідемо до канцелярії. Урядують молоді паничі, гуторять, веселі такі, — з нами й говорити не хочуть. Один до другого відсилає, а все тільки на більший посміх. На силу відшукали старого канцеляриста, втиснули йому в руку, — обіцяв на завтра сказати, де справа залежалась. „Тільки, на милість божу", просить, „не зрадьте мене, бо хліб утрачу". Другого дня відповів, що в його канцелярії справи нема, треба шукати вище в судового писаря. Відповідь не дуже мудра, але ми вдоволені були, що хоч яку-таку дорогу знайшли. Вказав свого кумпана при цьому писарі. Пішли ми туди, помастили знову, — але справи й тут не віднайшли. Тільки знову той канцелярист показав нам дорогу вище. Всі вони знаються як лисі коні, тримаються за руки, один одному заробіток наганяє. І так ішли ми від Анни до Каяфи, від уряду до уряду. І нарешті дізналися, що наша справа в руках отця канцлера.[10])

— Таки віднайшли справу, — крикнув радісно. Лангиш. — І що далі?

(Дальше буде).

[7]) Шольц і Боїм — львівські купці в XVII. в., вели торговлю сукном (пор. у Львові вул. Боїмів).

[8]) Мухаїр — рід сукна з козячої вовни.

[9]) Жигмонт III. польський король 1587—1632, зі шведського роду Вазів, наслідник Баторія, дуже попирав езуїтів, ставив інтереси церкви вище за державні, за нього раз-у-раз вибухали козацькі повстання.

[10]) Канцлер у давній Польщі — міністер, що вів державну канцелярію та прибивав печатку на королівські грамоти.

УЧАСТЬ УКРАЇНЦІВ У ПОЛІТИЧНІМ ЖИТТЮ КАНАДИ

(Ця стаття була призначена до ювилейного числа канадійських „Українських Вістей").

Тепер, у 50-ту річницю побуту українських переселенців у Канаді, варт застановитися також над тим, до якої міри наш нарід використав політичну свободу, що її застав і дотепер має в цій прибраній батьківщині.

Із зовсім зрозумілих причин годі говорити про участь в політичнім життю Канади перед 1919 роком. Переселенці, що приїхали сюди в перших десятиліттю, не знали англійської мови, не знали політичного устрою цього краю, не визнавались на політичних ріжницях, а що найважніше — в тих часах дбали вони в першій мірі про те, щоб знайти яке пристановище, головно гомстед, примістити там свою родину й подбати про життєве забезпечення на завтра. Отже про „хліб насущний" дбали вони в тих перших роках, а не про політику.

Та коли вже була своя хатина, кусок вироблені землі й забезпечене завтра, та коли, по кількох роках поселенці наші пізнали сяк-так політичний устрій цього краю, тоді застановились вони й над своїми горожанськими правами, тобто — почали брати участь у політичнім життю Канади. Участь та була дуже ограничена. Зразу, одержавши вже горожанські папери, обмежувалась вона до голосування в провінціяльних або доміняльних виборах. Згодом, коли вже пізнали ріжниці між двома головними політичними партіями — ліберальною й консервативною, почали деякі з наших поселенців захвалювати одну, а критикувати другу політичну партію.

Але вже від самого початку тої скромної політичної участи наших людей у канадійській політиці, ще тоді, коли політична свідомість щойно почанала прозябати, завважуємо страшне явище. Іменно між нашими поселенцями в Західній Канаді появляються свого роду „політикери". Були то хитріші та проворніші зпоміж наших імігрантів, які мали бодай трохи освіти і скорше навчились англійської мови. Таких типів наймали політичні партії для агітації за своїми кандидатами в тих округах, де вже були наші поселенці. Робили це вони з двох причин. Перша, наші переселенці не розуміли промов англійських кандидатів. Друге, провідники політичних партій і кандидати на послів знали, що наші люди скорше послухають і повірять свому чоловікові.

В тому не булоб нічого злого, колиб способи тих політичних кампаній були чесні. Та на жаль ті способи були також брудні, гидкі й деморалізуючі. Наші люди, які в старім краю вважали вибори й голосування за свої особливші права, які боролись з австрійсько-польською бюрократією за своїх українських послів, за своє представництво в австрійськім парляменті і бридились політичним підкупством в роді „ковбаси та чарки", побачили тут такі самі способи політичних кампаній. Політичні партії, при помочі наших політичних агентів, розпиячували наш нарід і тим нищили пошану та повагу до самого принципу горожанських виборів.

З тих часів, тобто около 1910. року, остались дуже прикрі спомини з ріжних політичних кампаній. Що більше! В пресі з тих часів знаходимо сумні документи про свідому деморалізацію нашого народу і політичними партіями і таки нашими політикерами. Ще й тепер сором палить лице, коли читати пожовклі вже листки едмонтонських „Новин" з років 1912-13, в яких редактори того часопису описували скандальні політичні мітинги й пробували спаматувати нарід перед політичними оргіями.

Та ще сумні документи знаходимо в англійській пресі з тих часів. Ось, приклад, вінніпегський англійський щоденник „Телеграм" з 12 липня, 1915 року, містить фотографію, на якій видно 20 бочок від пива, а під тою фотографією написано: „Ось тут порожні бочки з... пікніку в Бровенгед, на якім Доналд А. Рос і його політичні союзники доставляли „відсвіжуючі напитки" для виборців". Статті під заголовком „Рос і Бредін при своїх старих кампанійних „триках" вживають „буз", починається так: Двадцять бочок пива. Чотири гальони горівки. Свифтива „рутенська" ковбаса вартости вісім долярів. Три ведри цукорків. Все те доставлене було на... так званий... пікнік, що його уряджено для рутенських поселенців в околиці 16 миль на північ від Босежюр...". Ясна річ, що так як на всіх подібних „мітингах" так і на цьому, промовляв також український політичний агент.

На щастя в тих кольоніях, де було поважне число українських виборців і де кандидати мусіли числитись з голосами наших людей, були також свідомі та чесні українські фармері, які не лиш виступали проти розпиячування наших людей в часі виборчих кампаній, але піддавали гадку ставити кандидатів українців. Так завдяки тим свідомішим людям, завдяки чесній українській пресі та духовним і світським провідникам, почали наші люди шляхотніше ставитись до канадійської політи. І так, почавши від 1913. року ми бачимо вже перші спроби ставити українських кандидатів до провінціональних парляментів. Зразу в Алберті, потім у Манітобі, а недавно в?е і в Саскачевані, появляються у провінціяльних парляментах українські посли.

До доміняльного парляменту в Отаві промостив шлях канадійським українцям перший наш доміняльний посол, Михайло Лучкович, який був вибраний з округи Вегревил, в Алберті, 1926. року.

Та хоч політична свідомість нашого народу в Канаді значно зросла, хоч давні брудні способи масового політичного підкупства зникли, хоч канадійські українці зробили величний поступ під оглядом політичним в останніх 30-ох роках, то все таки є ще багато недомагань в нашім політичнім життю в Канаді.

Ті недомагання є по обох сторонах: і по стороні наших виборців і по стороні наших послів. І виборці наші не завсіди гідно сповняють свої обовязки і деякі посли далеко-далеко не доросли до своїх завдань.

Та ми щойно починаємо жити в Канаді повним життям. Щойно починаємо ставати повною твердою стопою в ріжних ділянках. Поступ, який ми зробили під оглядом політичної участи в канадійськім життю, мимо ріжних перепон, заслугує на признання. Праця декотрих наших бувших і теперішніх послів принесла честь і славу всім українцям в Канаді. І тепер, коли ми переступаємо побіг другого пів-століття нашого побуту в Канаді, отвираємо двері будучини зі сильною постановою, що в політичнім життю Канади ми маємо брати більшу участь, маємо дати цій новій нашій батьківщині таких послів, які своїми здібностями, своїм характером та своїми світлими ділами стерлиб з історії ті сумні сторінки з нашої минулої політичної „діяльности", про яку не хотілось, але треба було згадати в цій статті — для відраси й на науку теперішньому і грядучим поколінням.

В. М.

ГЕН. ГЕНРІ М. ВИЛСОН, головний командант британських і вільних французьких військ, що роблять наїзд на Сирію.

ВІЙНА НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ. — Німці висадили війська в Латакія (1), щоби здержати наступ британців і „вільних французів". Летниця коло Алєппа (2) і Тадмуру (3) збомбардовано, а алянти почали наступи: з Іраку долиною ріки Ефрату (4), з Аману (5) до Дамаску, а з Гайфи й Назарету (6) до Бейруту.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО СОЮЗОВОЇ ПРАЦІ.

Вже місяць минає, як ми по конвенції. Дехто з делегатів, що був на тій конвенції вже поволи забуває про ті враження, які він виніс з цеї конвенції.

І я був на тій конвенції. Здається найсильнішим враженням, яке я і інші делегати звідтам винесли, були зізнання урядників головної екзекутиви, які говорили, що наш Союз зріс на вісім тисяч членів і на півтора міліона долярів майна. Зріст цей безперечно, треба завдячити добрій господарці в головнім уряді, а також завдяки оживленні відділів по місцях. Коли хочемо, щоб наш Союз далі так зростав, то мусимо самі по місцях взятись до роботи і добре в тім напрямку попрацювати.

Як це вже було підкреслено іншими союзовцями в нашій пресі і на конвенції, делегатами повинні бути головно ті союзовці, які в часі між одною конвенцією і другою цікавляться союзовими справами і стараються побільшити його членство. Цей звичай поволи вже входить в життя по відділах. На будучу конвенцію не повинні відділи вибирати такого, що не приєднав бодай кількох членів для У. Н. Союзу.

Делегати! Покажім, що кожний з нас до наступної конвенції приєднає бодай по трьох членів! Якби так кожний делегат приєднав бодай по трьох членів, (всіх делегатів на минулій конвенції було 415), то Союз від самих тільки делегатів дістав би 1,245 нових членів. Крім того делегати сталиб взірцем для всіх інших членів.

В стейті Конетикат почалась вже в тім напрямку робота. Один з делегатів добре мене попрікнув, що я лише трьох членів вимагаю від кожного делегата. Але я держусь тої засади, що „менше вкусиш, скорше ликнеш". Ті делегати, що були вибрані двома злученими відділами, нехай зроблять так, щоб той, відділ, з якого походить делегат, приєднав двох членів, а той, звідки вибрано заступника, хай приєднає одного.

В половині цього місяця я виїзджу знов у нюйорський стейт. Починаючи від Бофала відвідаю кожну місцевість, щоб помогти відділам перевести згадану думку. В тій ціли я відвідаю кожного делегата на цю конвенцію і поговорю з ним про ту справу.

Ми довершимо велике діло, коли всі громади поступлять так, як громада в Литл Фолс, Н. Й., і Питсфілд, Масс., а всі стейти підуть слідами стейту Масачусетс. В 50-літню річницю У. Н. Союзу ми будемо мати тоді вже 50 тисяч членів.

При нагоді повідомляю відділи в Пенсилвенії, що я на їхне бажання відвідаю їх відділи цього року під осінь. Про час мого приїзду повідомить головна канцелярія У. Н. Союзу.

А. Маланчук,
організатор У. Н. С.

Приватна Власність...
(Докінчення з 2-гої сторони)

ше приватних громадян з їхньої приватної власности.

Ми бачимо, нині внашім американськім економічнім житті існують такі магнати, які мають по пару біліонів долярів майна, а в них працюють сотки тисяч робітників, серед яких великий відсоток не має майже ніякої тривалої приватної власности. Ці магнати такі сильні, що звичайною конкуренцією одного чоловіка з другим не можливо їх стягнути вділ. Як розвязати це питання, щоб поділити матеріяльне добро нації так, аби всі громадяни мали по певній частині тої приватної власности, якої потрібно кожному чоловікови, щоб, якслід сповняти свої людські обовязки супроти Бога, супроти свого народу, своєї рідні і супроти себе самого?

Війна може розвязати це питання. Уряд нині заставляє наших економічно-промислових велитнів виробляти воєнні машини й амуніцію, які не мають практичного применення в нашім щоденнім житті. Воєнний промисл має на увазі деструктивні цілі. Продукти щоденної потреби будуть довжиті, доки внизу не зачнуть наростати нові парости, нові економічні підприємства продуктів щоденної потреби, яких промислові велитні, заняті при виробі воєнних речей, не матимуть часу задушити. Коли війна потреває довше, то парости скріпнуть до тої міри, що не дадуться велитням задушити. Це нагадуватиме той новий розподіл приватної власности, що його колись жидів в себе переводили.

Не булоб зле, якби уряд по закінченні війни сам причинився до того, аби ті велитні вже ніколи не піднялись; а міліони робітників, занятих в воєнним промислі, щоб розїхав на землю і по менших фабриках.

Скаже дехто: „Алеж ці велитні, що могли масово продукувати, дали нам дуже дешеві продукти, за які ми мусілиб платити вдесятеро більше, якби їх приходилось людям виробляти індивідуальним, немасовим способом". — Це правда. Але — там де ходить про індивідуальність людини, про її духа, про волю і про вищі релігійні завдання, там треба зректися дещо з наших матеріяльних вигід. Волимо бути без авт і літаків, аби душа наша заховала свою свободу і волю. Втрата деяких матеріяльних вигід ще не буде трагедією для людей. Далеко більшою трагедією, буде ще, коли ми, поставивши собі за найголовнішу ціль наші матеріяльні вигоди, перемінимо ціле наше економічне господарство в одну масову продукцію, в якій загубиться індивідуальність людини, а людина стане пасивним колісцем у величезній економічній машині.

Всетаки нерозвязаним і сумним далі залишається факт, що ця економічна переміна малаб статись щойно шляхом війни...

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

В. І. Ч., Торонто, Онт. — У „Свободі" була довгий час друкована праця Ю. Тарновича про Лемківщину, яка заняла понад 50 чисел нашого часопису. Перегляньте її, а знайдете обширні відповіди на всі Ваші питання. Або загляньте до Української Енциклопедії, а там знайдете точні границі Лемківщини і те інше, про що хочете знати.

ВІДДІЛ „ВІЛЬНИХ ФРАНЦУЗІВ", ЩО ПОМАГАЄ БРИТІЙЦЯМ У СИРІЇ.

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА
подає Степан Куропась.

Незвичайний зріст уродин в Шікаго пояснює департамент здоровля збільшенням ринку праці, заробітної платні і страхом перед війною. За останніх 10 літ від часу депресії, 1941 рік є переломовим роком у зрості уродин. Молодь вступає тепер у стан подружий, заки покличуть до війська, і як тільки дістає працю, яку тепер легко дістати. За останніх 5 місяців б. р. приріст відсотку уродин виносить 2%, або в числах; на кожних 1,000 людей прибуває тепер на світ 17 дітей замісць попередних 15. Замітне, що більшість родичів немовлят, це молоді, що ще не перейшли 26-го року життя.

Хрестини і весілля в нашій громаді, поволи, але певно випихають 25-літні ювилеї „милого подружого життя" на дальший плян. До слова у нашій громаді (як і всюди — навіть на конвенції У. Н. Союзу) приходить молодь, а з нею і всі ті благодати, які вона любить. Багато наших хлопців служить при війську по всій широкій Америці, а вже скоро й повернуться, а ті, що остали ще, женяться. Так якось виходить, що перед в тому напрямі ведуть Союзовці. Годі всіх вичислити, хто оженився, або уродився, але пр свіжій памяті є ще весілля у активного союзовця Онуфрія Дутчака, де увесь шікаговський У. Н. Союз забавляється з нагоди вінчання його дочки Іванни з молодим П. Пришляком. А в цю саму суботу, 31. травня, на полудневій стороні міста, Союзовці 4-х відділів У. Н. Союзу випроваджали молодого секретаря 398-го відділу Петра Пуцилу в подружий стан.

На весіллях можна зустріти тепер людей скорше ніж на зборах, на які наші люди перестають ходити. Дописувач, як лише вернув з конвенції У. Н. Союзу, тільки по хрестинах і весіллях ходить, бо добрі люди просять, а іншої активности у нас тепер нема. На весіллю секретаря, про якого згадано, за старосту був, а тиждень перед тим за кума у п. Барана, бувшого четаря корпусу Січових Стрільців, також члена 221-го відділу У. Н. Союзу.

На конвенцію У. Н. Союзу до Гарисбургу їздило з Шікаго і околиці 27 делегатів. Їхали всі разом і також так, з малими виїмками вертали. Про те, що і як було на конвенції, вже читали всі ті, що охочі знати, а докладніше буде можна довідатися з конвенційного протоколу. Про рефлекції з конвенції нема що писати. Як звичайно люди бачили себе взаїмно за довго і теми у них до балачок не стало. Говорю про неофіціяльну частину конвенції в „лабі" на хідниках і коритарях. Всюди те саме: „Що чувати?", на яке не було вже що відповідати. Але зате, коли вже по нарадах впало гасло „до дому", людські обличчя розяснилися. На стації в Гарисбургу можна було бачити веселих делеґатів, що чекали черги. А стацію цю перебрали в цей вечір українці. Бо кондуктор раз у раз викликував поїзди і слово „юкрейнян", всі лавки залягли делегати, телеграфічні будки висилають телеграми від наших людей, одним словом з Гарисбургу повстала українська стація. Що може потрапити на перший погляд мала горстка 400 делеґатів! З готелів на стацію не йшли делеґати самі. Їх відпроваджували на стацію „я-ничар", що весь час на стації уже докінчував своє „діло". Ще якісь молоді хлопці й старші чіплялися наших жінок з Шікаґо на розмову. Щось хотіли говорити чи випитувати. По дорозі до Шікаго довго ще жартували про справу „наглу", а ще більше про „формальну".

Деякі з них, як от союзовий ветеран-секретар 100-го відділу з Гері, Інд., який мало коли опустив конвенцію У. Н. Союзу, говорив, що він надіявся побачити на конвенції більше знайомих лиш з попередних конвенцій. Здивувався, що так багато молоді від часу дітройтської конвенції зявилося в Гарісбургу. Вернули до Шікаґа з одноголнним опізненням, бо наш потяг „Трейл Блейзер" наїхав був коло Лайма, Огайо, на фармерське авто на рампі, ну й як звичайно, з авта і фармера ні сліду не стало.

ПРОФ. СИМПСОН ПРО КУРСИ З ПРОФ. КОШИЦЕМ

Г. В. Симпсон, професор Саскачеванського університету, висказався надзвичайно похвально про тих, що заанжували Другі Диригентсько - учительські Курси в Вининегу в Канаді й запросили на них викладати проф. Олександра Кошиця. Проф. Симпсон нагадує славне турне проф. Кошиця по світі з Капелею на ті заслуги, які положив проф. Кошиць для українського музичного мистецтва. Управителем згаданих курсів є д-р П. Маценко.

АОСТА В РИМІ

Британці дозволили князеви Аоста виїхати з Етіопії до Риму, де він перебуде з родиною 8 днів, а потім має бути інтернований в Індії в якогось мага, або вимінняний за якогось полоненого британського генерала.

Земляна Кора

Гляньмо на землю, на ту саму землю, котру ми знаємо тепер. Насамперед побачимо на ній аж пять океанів, поміж якими розмістились чотири величезних шматки суходолу — Азія з Европою, Африка, Америка та Австралія. По самому суходолу порозкидані теж крізь моря, озера, ріки. Серед бурхливих океанів здіймаються де-не-де великі та малі острівці, деякі з них заселені, другі дикі зовсім; частина порозкидана по одиниці, а здебільшого вони купчаться цілими гуртками. Усі вони дуже ріжняться поміж собою: і поверхнею своєю, і формою, і тим матеріялом, з якого складаються.

Усі ці шматки суходолу, малі і великі, не що, як зведені понад водою частини земляної кори. Ці частини не схожі одна на одну, вони ріжняться навіть по людності, яка на них живе.

Ось перед нами простора рівнина, — неродюча, гола, що гнітить розум і серце. По ній де-не-де здіймаються великі голі скелі, де нема зовсім життя; а перед ними стелиться та хвилюється море, піску, дрібного каміння, такогож дикого та мертвого, як і сама пустиня. Але ось друга рівнина. Злегка нерівна, вкрита горбами, невеличкими протоками, де біжить та блищить вода; тут кипить життя! Сотні городів, сел та містечок розкинулись навкруги, в них метушаться тисячі люду. Поміж селами та городами розлягаються засіяні ниви, красуються луги, сади, городи. Далі простягся вільний степ, за ним полоса лісу, що розлігся і обгортає зеленою одежою круті балки.

А ось третя картина. Тут земляна кора мов боролась колись за життя своє з силами природи. Вона порита, порізана глибокими проваллями, кручами; поламана, вкрита зморшками й розколинами. Островерхі кряжі гір з сніговими верховинами — сивими дідами, що гордо здіймаються понад величезними скелями; широкі долини, кручі, з яких зриваються водоспади; безодні та дикі міжгіря, в глибині яких вються струмочки і з гомоном збігають гірські потоки. Який тут гармидер, яка сувора, дика, а проте яка це гарна, велична країна.

Ось нарешті ще одна картина. Перед нами величезна глибока долина. З усіх боків оточена вона величезними кряжами гір; деякі з них здіймаються над долиною крутою стіною, інші уступами спускаються до низу і немов зливаються з тою долиною. В глибині долини стоїть озеро, а в ньому збігаються звідусіль потоки та струмочки з сусідніх гір.

Таких гарних картин на землі дуже багато, усіх і не перелічиш. А нам потрібно було лиш бачити, що поверхня землі не однакова. Треба памятати, що моря та океани ще зрівняли її трохи тим, що заповнили собою найглибші місця земляної кори; колиб не океани, то земля здаваласяб ще більш нерівною, ніж тепер.

Земляна кора така ріжноманітна, що в ній дуже трудно як слід все розібрати. Візьмім, наприклад, той матеріял, з якого складається земля. Поки буде ще під руками пісок, та глина, то ще нічого, але коли роздивитись скелі або те каміння, що лежить понад морем, то зовсім вже важко. Недосвідченому чоловікові воно усе здається камінням тай годі. Воно і є каміння, алеж і каміння буває дуже ріжне: то сіре, то червоне; то мяке, то тверде; один прозорий камінь, другий ні; один на вогні розтоплюється, а другий, як не печи, нічого не вдієш. Каміння буває не однакове і по матеріялу і по вдачі. Досвідчений чоловік зараз розбере, де що: то граніт, а то мармор; то гіпс, а то сіл. І зватиме він їх не просто камінням, а гірськими породами, бо так саме, як є ріжні породи звірів та рослин, так саме є ріжні породи каміння. І вчений може росказати вам багато цікавого про кожну таку породу. Роскаже, звідки взялася вона, яке значіння має вона в природі, що з нею станеться в будуччині; роскаже і те, чи годиться вона на яке діло і як. Я, звичайно, не можу говорити тут про все в подробицях, а все таки дещо роскажу.

Візьмім для прикладу дві гірські породи — пісковець та мармор. Пісковець відомий вам, — з нього роблять жорна; а мармор дуже дорогий і гарний камінь; він здебільшого буває білий як сніг. З мармору роблять памятники, хрести на могилах, та вирубують з нього людські постатті — статуї. Пісковець складається з цілої купи крихоток кварцу — білого піску, що скріплений до купи глиною або вапном. Ось через віщо про пісковець кажуть, що він є обломочна порода. Не те зовсім мармор. Він складається з купи однакових зерен, що звуться кристалами; кристали вросли в ньому один в один і скріпляються між собою ще вуглекислою вапна; такі породи, як мармор, звуться зернистими або кристальовими породами.

На світі є багато і кристальових і обломичних пород: уся грубість земляної кори, усі гори та скелі складаються з таких гірських пород. Пісок, дрібне каміння, що устеляє берег моря — що звуть гальками; глина, льос, глиняний сланець — усе це ріжні обломочні породи. А знов вапняк, каміння сіл, граніт, порфір, ґнейс та інші — це все кристальові породи. Але не досить сказати, що льос, гальна та ґнейс є обломочні чи кристальові породи. Треба знати ще, чим обломочна порода — галька відріжняється від обломочної породи — льосу; або яка ріжниця між зернистою породою ґраніту та ґнейсу. Береговий пісок та галька, а потім той пісок та каміння, що ними вкриті пустині — усе це породи сипкі, крихкі. Зовсім інше річ пісковець, конґльомерат та льос. Про пісковець ми вже знаємо, а конґльомерат — зараз побачимо.

Ось перед нами крутий берег річки. Ви побачите тут цілу грумість пісковцю, глини, вапняку. Але щось нове поміж ними, — грубий, кріпкий шар; складається він з безлічі гладенького, кругленького каміння, — великого, малого, яке позліплювано глиною до купи, наче хто навмисне склав тут мур. Осю гірську породу і прозвали конґльомератом.

(Кінець буде).

КРЕЙҐ ВУД, чемпіон голфу, дістає нагороду по своїй виграній.

ДАРЛЯН ДАЛІ ПРИ НІМЕЧЧИНІ

ВІШІ. — Адмірал Дарлян, віцепреміер, далі намовляє французів, щоби „співпрацювати" тісно з Німеччиною, добачуючи в тому „ратунок". Інакше, каже він, грозить Франції руїна. Дораджує не слухати „радіових промов", що кажуть французам поступати інакше і не довіряти Німеччині.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Тов. Мир, від. 14., відбудуться в суботу, 14. червня, в год. 7:30 вечором, в Укр. Галі при 23-тій і Бравн ул. Проситься всіх членів прибути на збори і вислухати звіту делеґата з конвенції У. Н. С. Декотрі члени ще не отримали своїх дивіденд; на цих зборах будуть мати нагоду забрати свої чеки. — О. Горохівський, пр.; М. Гелета, кас.; Гр. Бучко, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. — Піврічні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147., відбудуться в неділю, 15. червня, на галі парохіяльній, 803 Фронт стр., в 2. годині пополудні. Проситься членів прийти на означений час. Уряд здасть справоздання за пів року. Також просимо членів сплачувати свої довги до відділу, бож тепер час, що кожний може тих довгів позбутися, тільки треба хотіти. Довгуючі члени, що не заплатять начас, будуть суспендовані. Те відноситься й до дітей. — За уряд: И. Машковський, предс.; І. Рудакевич, кас.; Іван Федорак, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Піврічні збори Тов. „Любов", від. 45., відбудуться в неділю, 15. червня, в годині 2. пополудні, в домі Тов. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Проситься членів точно прибути, бо буде піврічне справоздання і провірка контролі, також делеґати здадуть справоздання з конвенції. Ще є чеки-дивіденди; проситься, щоб прийшли і забрали, бо нікому почтою не висилається. Ті члени, що мають до полагодження деякі справи, можуть прийти скорше, бо уряд очікує на них перед зборами. — Василь Стриковський, предс.; Антін Гарасим, кас.; Теодор Малик, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Піврічні збори Бр. св. Василія, від. 339., відбудуться в суботу, 14. червня, точно в годині 7. вечером, в Домі Громади, 3322 Лоренс Стр. Проситься всіх членів і членкинь прийти на означений час, бо є важні справи до вирішення. Також буде звіт з контролі за перейшлих 6 місяців і справоздання делеґата із конвенції. Нагадується членів, щоби на цім мітінгу вирівнали свій довг, бо в противнім разі будуть суспендовані! Просимо також не забувати за приєднування нових членів до У. Н. Союзу. — За уряд: Ів. Сорока, предс.; Ів. Іванишин, касієр; Ів. Сорока, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Місячні збори Тов. У. Н. Союзу, від. 292., відбудуться в неділю, 15. червня, в год. 11.30 перед полуднем, в галі У. Н. Дому при 4655 Мартін ул. На ці збори обовязково повинні прийти усі члени, та почути справоздання делеґатів. Звертаю увагу тим членам, котрі, скажу якось байдужими, що мають звичай затягати з плаченням валадок, щоб вже раз поступили як і другі, та платили, бодай точно вкладки, бо воно якось не вальорно під цю пору замикати книжки з дефіцитом. З огляду, що під цю пору много членів працює в суботу по обіді, тому збори і надалі будуть відбуватися в неділю з тою самою годиною скорше. — Іван Форись, предс.; Петро Кізел, секр.; Ілія Андрусевич, кас.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. — **Піврічні збори** від. 73. відбудуться в суботу, 14. червня, в годині 7.30. Взивається усіх прибути на збори. Довгуючі повинні вирівнати затягнені вкладки. Члени, що ще не одержали дивіденди, мають старатись бути на зборах і дістануть чеки. — Відділовий Уряд.

ФРАНКФОРД, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268., відбудуться в суботу, 14. червня, в годині 7.30 вечером в У. Н. Домі. Просимо всіх членів бути присутними на зборах, де маємо багато важних справ до полагодження. Напоминається довгуючих членів, щоби прийшли і вирівнали свої залеглости. Проситься членів не забувати про нових членів до У. Н. Союзу. Сповнім свій обовязок! — М. Андріїв, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

СТАПЛЕТОН, Ст. Айленд. — **Піврічний мітінг** Бр. св. Арх. Михаїла, від. 211., відбудеться у вівторок, 17. червня, година 8., ввечер (бо в суботу будуть перешкоджені весіллям в одного з наших членів). Пригадується всім членам, щоби всі явились, бо буде піврічні справоздання і важні справи до полагодження, і щоб у той день поплатили місячні вкладки. — Григорій Демкович, секр.

ЕМБРІДЖ, ПА. — Піврічний мітінг Бр. св. Василія Вел., від. 161., відбудеться в суботу, 14. червня, точно в 6. годині ввечір, під ч. 600 Glenwood Ave. Проситься всіх прибути і вирівнати свої вкладки. Також буде справоздання за пів року. — За уряд: Василь Попінчак, предс.; Василь Ясиницький, кас.; Антін Підуфалий, секр.

НА НАРОДНІ ПОТРЕБИ

ТОНТОН, МАСС.

На збігців.

Також у наших громадах принявся той гарний звичай, що ми влаштовуємо „День Матери". В нас, у Тонтон, є справді мало українських родин, але ми не проминули цього свята і заходами місцевого відділу ОДВУ ч. 40, того дня наші місцеві жінки приготували малу гостину та спросили гостей. З тої нагоди о. Мостенський з Провіденс, Р. Ай. сказав декілька теплих слів про значіння матери і попросив присутних зложити жертви на українських збігців у Швайцарії.

Ми українські жінки відчуваємо цілим серцем ті терпіння, які приходиться зносити нашим збігцям по ріжних закутинах світу. Вони простягають до нас руки і нашим обовязком є їм помогти. Приявні зложили на ту ціль $11.35. Зложили: М. Сорочинський $1.10; по $1: О. Рекрут, п. Сака, Г. Салата, А. Оліяр, пані Витязь, пані Сорочка, пані Шура; по 50 ц.: пані Шаран, пані Кебал, пані Задорожна, Т. Стойко; К. Заславський 25 ц. Всім жертводавцям щира подяка.

Присутна.

ГЕМТРАМК, МІШ. — Місячні збори Тов. Згода, від. 20., відбудуться в суботу, 14. червня, вечером в 7. годині. Проситься усіх прийти на збори, бо будуть важні справи, а делеґати здадуть своє справоздання з конвенції. — Йосафат Прихідко, секретар рекорд.

ЙОНГСТАВН, О. — Місячні збори Тов. ім. О. Басараб, від. 348., відбудуться 15. червня, в годині 12., зараз по Сл. Божій, в галі церковній при Вест Райен Еве. Проситься членкинь прийти і вирівнати свої вкладки. Також буде справоздання з пікніку. — Анна Рапава, предс.; Варвара Дубас, кас.; Марія Періг, секр.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. Укр. Січ, від. 182., відбудуться в суботу, 14. червня, в годині 4. пополудні, в галі парохіяльній, 45-47 Гови стріт, Пасейк, Н. Дж. На порядку нарад є важні справи, тому проситься усіх членів і членкинь прийти на збори. Ті, що ще не забрали своєї дивіденди від Союзу, зволять прийти і забрати свої чеки. — І. Живицький, предс.; Г. Яськів, секр.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 13. травня 1941. року, помер по довгій недузі у шпитали в Вудвіл, Па., член Тов. Рогатинщина, від. 396. У. Н. Союзу,

МИКОЛА АНТОШКІВ.

Роджений 5. квітня 1884. р., помер у 57. році життя. Походив зо села Куничі, повіт Рогатин, Західна Україна. Похорон відбувся 17. травня, в годині 9. рано в церкві греко-католицькій св. Івана, 7. вулиця, Савт Сайд Пітсбурґ.

Покійний вступив до У. Н. Союзу в грудні 1921. і був в У. Н. Союзі членом 20 літ і 4 місяці. Був добрим членом своєї організації.

Покійний позіставив в смутку свою родину в старім краю, свою дружину Анастасію і два сини: Михайла й Йосифа.

Нехай земля буде Йому пером!

І. Катириняк, секр.

НАРІКАЮТЬ НА АМЕРИКАНСЬКУ ЦЕНЗУРУ

ТОКІО. — Офіційний орган японського міністерства заграничних справ подає, що має повно нарікань на американську цензуру, що має не допускати японських часописів і журналів.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В оголошенні „Подяка від М. і Е. Зелінських" в числі 129. мало бути: „Родина Данилюк з Пасейку, Н. Дж.; Родина Турчин з Ню Йорку і Онуфрей Вересюк з Ню Кесел, Па."

Moonlight Sail

At a special meeting of the First Ward Regular Democratic Organization held last night, and at which City Commissioner William J. McGovern, Democratic Leader of the Ward, presided, plans were completed for the Annual Moonlight Sail which the Organization will sponsor on Monday evening, June 15th.

The Americana of the Meseck Line has been chartered for the trip up the Hudson. The steamer will leave from the foot of Exchange Place at 8 o'clock, and the sail will be held regardless of weather conditions. A special entertainment has been arranged for the guests. Well-known stage, screen and radio artists will appear. Music for dancing will be furnished by a popular orchestra.

Assisting the Commissioner in handling the details of the Sail are his brother, Philip R. McGovern, and a large committee consisting of the foowing members:

Mrs. Ellen Donelan, Mrs. Bridget Cullen, Mrs. Helen Domanski, Mrs. Anna Silvers, Mrs. Nellie Choisez, Miss Johanna Malone, Mrs. Carolyn Reid, Mrs. Sophie Mazalewski, Mrs. Alexandria Skoczypiec, Joseph Bartzak, Charles Specht, James Fay, William Welsh, Ralph Basile, James Schemm, Stanley Kielbas, Frank Waltz.

Also:

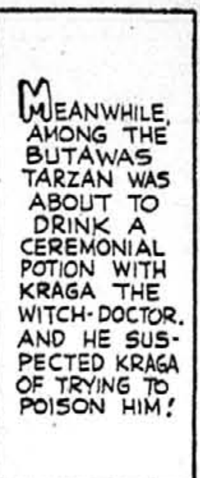
The Hon. Louis W. Jacobs, John Chunka, William Stevens, James McGovern, William Lynch, Peter Catanzaro, William Connallon, William Sheridan, Harry Jewusiak, Edward J. Flynn, Meyer Rosenberd, Joseph Wissner, Herman Hilsenroth, John S. Burke, Henry Hunter, Anthony Lewandowski, Edward Katunski, Leon Wilczewski, Leo Schrieber, John McGuirk, Charles Donelan, John Flaherty, Fred Balbian, Thomas O'Hare, John McComb, Andrew Murray, Harold Brown, Joseph Treusch, Mark Burke, Harold Brown, William Sadlack, Frank Sadlak, Stephen Skripak, Stephen Sysak, Joseph Gillen, Joseph Welsh, Dominick Massa, James Livingston, Michael Powanda, Peter Lyons, Joseph Ambrose, Joseph Treusch.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН, ч. 327. Затроєна чаша.

З лютим гарчанням мала малпа Юґто кинулась до Тома, щоб його поконати. Том ще далі з переляку цілий тремтів.

В тім самім часі Тарзан запивав з бутанцями „приятельство". Подаючи напитки хитрий Краґа запропонував Тарзанови: „Коли не віриш мені, я заміняю напиток з тобою".

Але саме тою заввагою Краґа зрадив свій підступ. Тарзан відразу відгадав про що тому чародієви ходить.

„Ні, не треба", відповів він чарівникови. „Отруя не заподіє мені ніякої шкоди" З тими словами він випив напиток.